

аукціону ціною. Зазначений етап передбачено у конкурентних процедурах системи ProZorro: відкритих торгах («українських» і «європейських») та процедурі конкурентного діалогу. На рис. 1 приведена графічна модель процесу кваліфікації учасників за допомогою нотації BPMN.

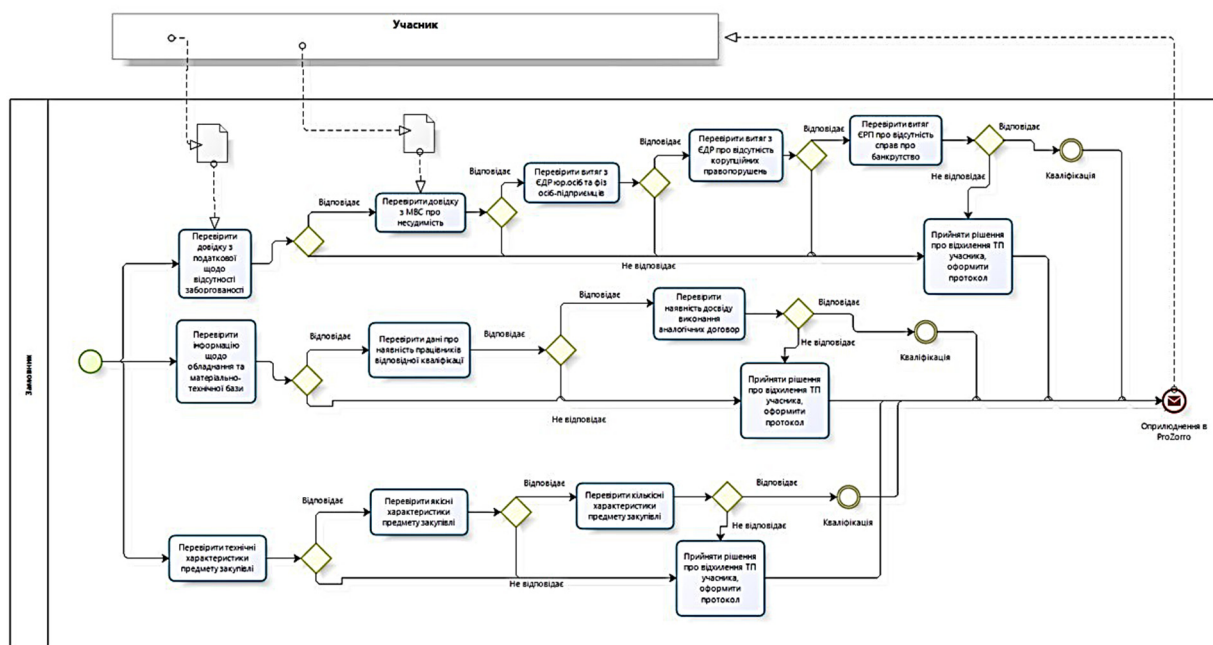

Рис. 1. Процес кваліфікації учасників у нотації BPMN (ПП «BizAgi»)

Алгоритмізація дій замовників та учасників процедур системи публічних закупівель підвищує прозорість, передбачуваність та керованість відповідних процесів. Формалізація процедур за допомогою інструментів графічного моделювання робить можливим єдине сприйняття і однозначне розуміння цих процесів з точок зору різних його учасників. Крім того, враховуючи, що система ProZorro є досить новою, чіткий регламент допоможе уникнути ненавмисних помилок, які виникають у замовників чи учасників внаслідок відсутності досвіду участі у публічних закупівлях, що також є розповсюдженою причиною відміни чи оскарження торгів. Результати застосування методів графічного моделювання процедур участі у публічних закупівлях може бути рекомендовано до використання в процесі розробки регламентів участі у публічних закупівлях у системі ProZorro підприємств замовників різних сфер діяльності, галузевої спрямованості тощо.

УДК 338.346.1:061.5

АНАЛІЗ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

А. В. Сидорова, Н. В. Буркіна

В сучасних умовах актуальність дослідження підприємницької активності суб'єктів господарювання обумовлена тією особливою роллю, яку відіграє підприємництво в прискоренні переходу до інноваційної економіки і необхідністю більш повного використання підприємництва як одного із стратегічних ресурсів і

джерел розвитку української економіки. Становлення ринкових відносин в Україні зумовило різноманітність форм підприємницької діяльності, активізувало ділову ініціативу вітчизняних суб'єктів господарювання. Проте підприємницький сектор досі не виконує покладені на нього об'єктивні функції.

У різні часи проводилися дослідження західноєвропейськими, американськими, російськими і українськими економістами, які розкривали різні аспекти підприємницької діяльності. Дослідженням теоретичних основ підприємництва займалися західні вчені зі світовим ім'ям: Р. Кантільйон, Ж.-Б. Цей, А. Маршал, Й. Фон Тюнен, Й. Шумпетер. Значний вклад в дослідження підприємницької діяльності здійснили П. Буряк, З. Варналий, В. Кредисов, М. Лапуста, В. Мокряк, С. Мочерний та ін.

Наукові праці цих авторів мають важливе теоретичне і практичне значення. Проте аналіз досліджень у сфері підприємництва показав, що ще недостатньо комплексних наукових і практичних розробок, щодо ефективності підприємницької діяльності, а також немає чітких критеріїв і методів її аналізу, що і визначило вибір теми дослідження.

Економічну сутність підприємницької діяльності як об'єкту статистичного дослідження було розглянуто в роботах [1, 2]. Органи державної статистики фінансові результати розглядають з точки зору отримання підприємствами прибутку або збитку та різниці між прибутком і збитком, яку визначають як фінансовий результат. Аналіз фінансових результатів виконується різними методами. Найбільш поширеним у господарській діяльності підприємств є факторний аналіз, тобто за допомогою детермінованої (функціональної) залежності результату та факторів, що його формують.

Ідея детермінованих індексних моделей належить фірмі Du Pont, яка розробила в 1920 р. функціональну модель рентабельності власного капіталу. На принципах такої моделі нами пропонується побудова моделей окремо для прибуткових і збиткових підприємств середнього й малого бізнесу (СМП) Вінницької обл., що дозволить відстежувати не тільки конкретні збиткові підприємства, але й впродовж якого терміну вони мають збиток. Аналіз динаміки прибутку, який отримано підприємствами середнього та малого підприємництва (СМП), а також вплив факторних ознак на її зміни здійснено на основі індексної функціональної моделі прибутку, яка покликана дати кількісну оцінку впливу факторів на зміну прибутку. Факторами впливу обрано: чисельність зайнятого населення регіону, що надає суттєвий вплив на інші показники діяльності СМП; відносний показник питомої ваги зайнятих у СМП; ефективність праці (відношення прибутку до чисельності зайнятих у СМП).

Індексна функціональна модель прибутку СМП має вигляд:

$$P_{СМП} = T \cdot \frac{T_{СМП}}{T} \cdot \frac{P_{СМП}}{T_{СМП}} = T \cdot d_T \cdot W,$$

де $P_{СМП}$ – прибуток, отриманий середніми та малими підприємцями;

$T_{СМП}$ – чисельність зайнятих у середніх та малих підприємствах;

T – загальна чисельність зайнятих у регіоні;

d_t – питома вага зайнятих у СМП у загальній чисельності зайнятих;

W – ефективність праці на підприємствах СМП.

Абсолютна зміна прибутку розрахована під впливом: зміни чисельності зайнятих:

$\Delta P_T = (I_T - 1)P_0$; питомої ваги зайнятих у СМП від загальної чисельності зайнятих:

$\Delta P_{d_t} = (I_{T_СМП} - I_T)P_0$; ефективності праці у СМП: $\Delta P_W = (I_{P_СМП} - I_{T_СМП})P_0$.

Вихідні дані для побудови моделі та розрахунку наведено у табл. 1.

**Розрахунок компонентів індексної функціональної моделі
прибутку СМП Вінницької області**

№	Компоненти моделі	Умовне позначення	Фактори		Індекси вихідних показників
			2015	2017	
1	Загальна чисельність зайнятих у регіоні, осіб	T	147414	143418	0,983
2	Чисельність зайнятих у середніх та малих підприємствах, осіб	T _{СМП}	123725	124342	1,005
3	Прибуток, отриманий середніми та малими підприємствами, млн. грн.	П _{СМП}	7126,1	9742,7	1,367

Джерело даних[3]

Результати обчислення загальних змін прибутку по кожній з трьох компонент за отриманою моделлю надані у табл. 2.

**Вплив факторів на зміну прибутку від підприємницької діяльності у СМП
Вінницької області в 2017 р. у порівнянні з 2015 рр.**

№	Фактори моделі	Значення абсолютної зміни прибутку	Вплив фактору
1	Загальна чисельність зайнятих у регіоні	-193,17	-
2	Питома вага зайнятих у СМП у загальній чисельності зайнятих	228,71	+
3	Ефективність праці у СМП	2581,06	+
	Загальна зміна прибутку, млн. грн.	2616,60	+

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновки:

За 2015–2017 рр. прибуток СМП збільшився на 2616,6 млн. грн. або на 36,7%. Це зростання обумовлено впливом питомої ваги зайнятих у СМП від загальної чисельності зайнятих у регіоні і зростанням ефективності праці у СМП. Зменшення загальної чисельності зайнятих у регіоні на 1,7% сприяв зниженню прибутку на 193,17 млн. грн.

Для збиткових підприємств будуватиметься модель збитку на тих самих принципах і показниках збиткових підприємств. Але в якості третього фактору треба взяти величину збитку на одного працюючого в СМП.

Таким чином, індексні функціональні моделі дозволяють поглибити аналіз результативності діяльності підприємств СМБ; їхню побудову можна здійснювати на основі відкритої інформації органів державної статистики; аналіз фінансових результатів доцільно виконувати окремо для прибуткових і збиткових підприємств, що дозволить відстежувати не тільки конкретні збиткові підприємства, але й впродовж якого терміну вони мають збиток; обирати для факторного аналізу певні періоди (кризи, зростання чи падіння економіки); розробляти конкретні управлінські рішення щодо прибуткових і збиткових підприємств.

Література

1. Буркіна Н. В. Економічна сутність підприємницької діяльності як об'єкту статистичного дослідження. *Аналіз сучасних підходів до ефективного використання потенціалу економіки країни: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Дніпро, 19 січня 2019 р.). Дніпро : НО «Перспектива», 2019. Ч. 2. С. 86–90.
2. Сидорова А. В., Глущенко А. М. Статистичне забезпечення управління змінами на підприємствах великого бізнесу: монографія. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 169 с.
3. Державна служба статистики України. URL: Ukrstat.gov.ua